

УДК 355.41

О.Б. Котов, О.М. Гурін, С.М. Новічонок

Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків

ПОГЛЯДИ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Результат ведення бойових дій значною мірою залежить від якісного, своєчасного та повного їх матеріально-технічного забезпечення (МТЗ). Надані основні напрямки застосування МТЗ провідних країн світу та розкриваються можливі шляхи розвитку МТЗ Повітряних Сил Збройних Сил України. Показані можливі напрямки оснащення військовою технікою частин та підрозділів матеріально-технічного забезпечення. Висвітлені переваги підходу щодо формування парку засобів рухомості ОВТ МТЗ за модульним принципом. Запропоновані погляди на шляхи удосконалення МТЗ.

Ключові слова: матеріально-технічне забезпечення, парк військової техніки, відновлення запасів, система моніторингу, продовження призначених показників, модульний принцип, закупівля, ремонт, оснащення

Вступ

Постановка проблеми та аналіз літератури.

Досвід воєнних конфліктів другої половини ХХ початку ХХІ століть [1 – 3] вказує на те, що в сучасних умовах результат ведення бойових дій значною мірою залежить від якісного, своєчасного та повного їх матеріально-технічного забезпечення.

Створення і утримання потрібних обсягів запасів МТЗ має відповідати завданням ЗС України.

Сучасні питання застосування МТЗ достатньо повно розкриті в [1, 4 – 6], проте кожна з цих робіт присвячена певному напрямку розвитку МТЗ. Окрім того більшість цих робіт не торкається МТЗ Повітряних Сил ЗС України.

Метою статті є встановлення поглядів на шляхи удосконалення матеріально-технічного забезпечення Повітряних Сил (ПС) Збройних Сил (ЗС) України в цілому.

Викладання основного матеріалу

Прийнято визначати наступні завдання МТЗ [1]:

а) підготовка органів управління МТЗ усіх рівнів та частин МТЗ до виконання завдань за призначенням;

б) доукомплектування з'єднань та військових частин ПС озброєнням і військовою технікою (ОВТ) до штатної потреби;

в) створення встановлених запасів матеріальних засобів у з'єднаннях та військових частинах;

г) відновлення пошкодженого озброєння та військової техніки;

д) підготовка ОВТ до застосування за призначенням;

е) проведення метрологічного обслуговування ОВТ;

ж) поповнення запасів боєприпасів та матеріально-технічних засобів до встановлених норм;

к) організація підвезення та подачі матеріальних засобів від підприємств промисловості до аеродромів

базування авіації, арсеналів, баз, складів, центрів забезпечення, з'єднань та військових частин.

Забезпечення виконання вказаних завдань вимагає наполегливої системної роботи у мирний час. При цьому необхідно враховувати той факт, що розвиток МТЗ повинен відповідати розвитку Повітряних Сил в цілому.

При визначенні поглядів на перспективну систему МТЗ ПС ЗС України слід враховувати принципи, що використовуються у провідних країнах світу. Найбільш, на наш погляд узагальнені принципи наведені в [7, 8]: верховенство операцій; відповідальність; повноваження; співробітництво; єдність; координація; постачання та достатність; гнучкість; простота; своєчасність; економічність.

В першу чергу, на думку західних експертів [7], МТЗ повинне бути спрямовано на підвищення рівня успішності операції.

МТЗ повинне забезпечувати своєчасне постачання військ озброєнням, військовою технікою та матеріально-технічними засобами в мирний час, під час кризи або конфлікту.

Командири усіх рівнів повинні мати відповідну підготовку для ефективного керування матеріальними ресурсами для підтримки військ у найбільш ефективний спосіб.

Велика увага приділяється здатності системи тилового забезпечення до дій в локальних війнах та операціях по врегулюванню кризових ситуацій різного характеру в тому числі і за межами зони відповідальності.

За кількістю і якістю матеріальні ресурси мають бути достатніми для досягнення визначених стандартів готовності, здатності до тривалих дій та мобільності з метою забезпечення відповідної військової потужності в мирний час, під час кризи або конфлікту. При цьому важливим вважається координація дій на всіх рівнях, що сприятиме економії зусиль, але в той же час дозволяє досягти необхідної

ефективності. Цьому може сприяти спрощення плануючих та керівних документів з метою їх вірного розуміння усіма виконавцями.

Своєчасному та повному матеріально-технічному забезпеченню також сприяє розробка та впровадження ґрунтовних ефективних часових термінів виконання заходів МТЗ.

Через значну вартість та обмеженість матеріальних ресурсів часто вказується на необхідність підтримки запасів на мінімально необхідному рівні, який відповідає темпу операції, потужності комунікацій та часу проведення.

При розгляданні системи матеріального забезпечення країн НАТО слід враховувати її відмінності від вітчизняної системи МТЗ.

Збройні сили країн НАТО мають об'єднаний тил, що є сукупністю єдиних органів керування тилом, тилового забезпечення, а також матеріальних ресурсів призначених для їх сумісного використання державами - членами блоку.

Основними рисами тилового забезпечення країн НАТО є такі:

– система МТЗ містить в собі технічне, матеріальне, транспортне, аеродромне та інші види забезпечення;

– управління МТЗ здійснюється, у відповідних командуваннях тилу військ США, на пунктах управління та центрах МТЗ;

– всі ці центри пов'язані між собою лініями зв'язку і входять, як складові частини, до єдиної автоматизованої системи управління МТЗ;

– центри управління МТЗ, обладнанні необхідними засобами автоматизації;

– облік усіх видів матеріальних засобів автоматизований, для чого матеріальним засобам надані спеціальні коди, що зведені в спеціальні каталоги;

– широко використовується автоматизація оперативно-складської діяльності.

Основними заходами щодо технічного забезпечення в країнах НАТО є технічне обслуговування, ремонт і модернізація озброєння, військової техніки, майна, їх збір, евакуація і відновлення, а також консервація і зберігання.

При цьому [8] велика увага приділяється розвитку ключових технологій та формуванню науково-технічного заділу для подальшого розвитку військової техніки частин та підрозділів МТЗ. В основі цього розвитку в найближчій перспективі виділяється два аспекти:

а) технічний та технологічний рівень розробок в провідних країнах світу;

б) безумовне виконання задач угрупованнями військово-повітряних сил в можливих сучасних збройних конфліктах.

При цьому практичний рівень нових технічних

та технологічних рішень зробить значний вплив на третій аспект – ефективність застосування військової техніки частин та підрозділів МТЗ.

Можна сказати, що для ПС ЗС України формування нового парку ОВТ частин та підрозділів МТЗ є необхідною умовою забезпечення готовності виконувати завдання за призначенням у сучасних умовах.

Для окремих видів техніки відмічається доцільність проведення робіт з продовження призначених показників [9].

Отже можливими напрямками оснащення ПС ЗС України військовою технікою частин та підрозділів МТЗ є:

а) утримання на зберіганні обґрунтовано необхідної кількості озброєння, засобів ураження, боеприпасів, витратних матеріалів та матеріально-технічних засобів;

б) продовження ресурсу існуючої військової техніки за рахунок проведення капітальних та середніх ремонтів;

в) модернізація існуючої військової техніки на ремонтних заводах України;

г) підтримання справності ОВТ МТЗ шляхом удосконалення технічної експлуатації, якісного проведення обслуговування, а також проведення робіт з продовження призначених показників та виконання ремонту несправних зразків техніки та засобів ураження;

д) розробка вітчизняними підприємствами нових зразків військової техніки й оснащення нею частин та підрозділів МТЗ ПС ЗС України;

е) закупівля сучасних зразків військової техніки для частин та підрозділів МТЗ ПС ЗС України у країнах пострадянського простору та провідних державах світу;

ж) розробка технічних засобів із зменшеною енергозалежністю, зменшеними габаритами з метою забезпечення мобільності [10,11].

На думку авторів для підтримки МТЗ ПС ЗС України на належному рівні необхідно:

а) стабілізувати ситуацію, що склалася в забезпеченні ОВТ МТЗ ПС ЗС України;

б) забезпечити ремонт існуючого парку ОВТ ПС ЗС України з метою підтримання його на необхідному рівні справності;

в) оновити парк автомобільної та спеціальної техніки;

г) засвоїти серійне виробництво та постачання ЗІП до модернізованих зразків ОВТ;

д) закупити послуги з виконання робіт з продовження встановлених ресурсних показників (строку служби, строку зберігання) засобів ураження;

е) закупити необхідні піротехнічні засоби;

ж) поповнити одиничні та групові ЗІП до ОВТ;

з) доукомплектувати та поновити запаси авіаційно-технічного майна;

і) закупити сучасні зразки засобів забезпечення польотів;

к) налагодити своєчасне відновлення запасів авіаційного гасу;

л) поповнити запаси акумуляторних батарей та шин;

м) поповнити електрогазове майно;

н) поповнити запаси матеріалів для швидкісного відновлення аеродромів.

о) довести до встановлених норм запаси речового майна;

В роботах [12 – 14] широко описаний принцип модульності при формуванні парку ОВТ МТЗ. Досвід [15] провідних країн показує доцільність використання цього принципу. Застосування модульного принципу побудови ОВТ МТЗ дозволяє зменшити чисельний склад парку, підвищити надійність роботи останнього і оптимізувати його структуру.

Підходи, щодо формування парку засобів рухомості ОВТ МТЗ провідних держав світу визначають актуальність модульного принципу їх побудови.

Взагалі можливі наступні напрямки удосконалення системи відновлення ОВТ ПС ЗС України:

а) зменшення типажу блоків, вузлів, елементів, які не підлягають взаємній заміні, при розробці нових зразків ОВТ та модернізації існуючих;

б) збільшення кількості засобів ремонту і діагностики та їх типів за функціональним призначенням;

в) налагодження взаємодії в питаннях ремонту ОВТ з іншими відомствами;

г) розробка та введення в дію методик визначення ефективності існуючої та перспективних систем відновлення ОВТ ПС ЗС України.

Аналіз можливостей вітчизняної промисловості показує, що засоби рухомості нового покоління, переважно вітчизняного виробництва можуть бути використані при заміні автотракторного парку техніки МТЗ. Наприклад, зразки автомобілів модельного ряду Кременчуцького автомобільного заводу та тракторів ХТЗ. На базі автомобілів КРАЗ вже створені зразки прибиральних машин, рухомих авторемонтних майстерень, паливозаправників та інших.

Слід сприяти розширенню застосування комбінованих силових установок, альтернативних видів палива, альтернативних джерел електроживлення, а також використанню водню й хімічних джерел енергії для електромобілів. Необхідно забезпечити створення системи моніторингу відповідності безпеки військової техніки частин та підрозділів МТЗ технічному рівню по екології, безпеці, надійності та іншим властивостям на базі організації системи випробувань в умовах реальної експлуатації за призначенням.

Оптимізація структури МТЗ може привести до зростання відстаней від забезпечуючих органів до частин ПС. Тому як в підготовчий період, так і під час участі Повітряних Сил в операціях, значну увагу

доцільно приділяти підвозу засобів ураження, пального та інших матеріальних засобів.

Враховуючи, кращі досягнення в тиловому забезпеченні провідних країн світу та особливості виконання завдань МТЗ в інтересах Повітряних Сил необхідно мати компактну, мобільну, всебічно забезпечено укомплектовану систему МТЗ, яка використовує сучасні інформаційні, енергозберігаючі, екологічно безпечні технології.

Висновки

Таким чином, в статті було надано огляд існуючого стану систем МТЗ у провідних країнах світу та показані можливі шляхи вдосконалення МТЗ МТЗ ПС ЗС України.

Основними підходами при формуванні парку ОВТ МТЗ ПС ЗС України будуть:

– продовження використання існуючого парку шляхом продовження призначених показників ОВТ МТЗ ПС ЗС України;

– оновлення існуючого парку шляхом закупівлі та модернізації ОВТ МТЗ та її основних елементів;

– створення сучасної системи управління МТЗ із застосуванням сучасних інформаційних технологій;

– розвиток та втілення в ОВТ і систему МТЗ енергозберігаючих і екологічно безпечних технологій.

Список літератури

1. *Воєнне мистецтво в локальних війнах 90-років ХХ – початку ХХІ століть: навч. посіб. / М.І. Рибак, Р.М. Фарадей та ін.; під ред. В.Б. Толубко. – К.: НАОУ, 2004. – 176 с.*
2. *Каймаков Б.М. Удар по логистике. Талибы в Пакистане жгут бензовозы НАТО, 2010 / Б.М. Каймаков. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: www.centrasia.ru.*
3. *Hargreaves S. For the military clean energy saves lives, 2011 / S. Hargreaves. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: www.money.cnn.com.*
4. *Saniga P.I. Структуризація системи логістичного забезпечення Збройних Сил України / P.I. Saniga [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: www.nbu.gov.ua/portal/natural/vnulp/Logistyka.*
5. *Задерієнко С.І. Тенденції та перспективи розвитку тилового забезпечення Збройних Сил України, 2011. – С.І. Задерієнко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://tyl.at.ua>.*
6. *Миротин Л.Б. Эффективность интегрированной логистики / Л. Миротин, Б. Некрасов. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: www.iteam.ru.*
7. *Allied Joint Logistic Doctrine AJP-4(A), NATO standardisation agency, 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: http://www.wckik.pl/pdf_prawo/ajp-4.pdf.*
8. *Ветров А. Тыловое обеспечение Объединенных вооруженных сил НАТО / А. Ветров // Зарубеж. воен. обозрение. – 2002. – № 8. – С. 2-10.*
9. *Науково-технічне супроводження експлуатації і ремонту засобів ЗРС, основні положення, сучасний стан та пропозиції щодо удосконалення / Б.М. Ланецький, В.В. Буричев, В.І. Карпенко, В.В. Лісовенко // Системи обробки інформації. – Х.: ХВПС, 2006. – Вип. 3 (52). – С. 75-80.*

10. Союзная программа развития дизельного автомобилестроения успешно завершена. Информационно-аналитический портал Союзного государства. [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайту: <http://www.dosaaf.gov.by>.

11. Пюрко І.М. Використання альтернативних видів палива як засіб підвищення готовності військ / І.М. Пюрко, С.І. Задерієнко // Наука і оборона. – 2008. – № 1. – С. 47-49.

12. Состояние и перспективы развития автомобильной техники Вооруженных Сил Республики Беларусь. [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайту: <http://www.armymagby.ru>.

13. Состояние и перспективы развития бронетанкового вооружения и военной техники, военной автомо-

бильной техники Вооруженных Сил Российской Федерации. [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайту: <http://www.armymagby.ru>.

14. Розробка комплексу засобів наземного обслуговування загального застосування на базі колісних енергетичних модулів: Звіт про НДР (підсумковий) / XI ВПС. – Інв. № 536961. – Х.: XI ВПС, 2003. – 184 с.

15. NATO Logistics Handbook, 2007.– 204p. [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайту: http://www.nato.int/docu/logi-en/logistics_hndbk_2007-en.pdf.

Надійшла до редколегії 12.10.2011

Рецензент: д-р техн. наук, проф. Г.В. Певцов, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

ВЗГЛЯДЫ НА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ВОЗДУШНЫХ СИЛ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ

А.Б. Котов, А.Н. Гурин, С.М. Новичонко

Результат ведения боевых действий, в значительной мере, зависит от качественного, своевременного и полного их материально-технического обеспечения (МТО). Приводятся основные направления использования МТО ведущих государств мира и раскрываются возможные пути развития МТО Воздушных Сил Вооруженных Сил Украины. Показаны возможные направления оснащения военной техникой частей и подразделений материально-технического обеспечения. Освещены преимущества подхода по формированию парка средств подвижности ВВТ МТО по модульному принципу. Определены современные взгляды на пути совершенствования МТО.

Ключевые слова: материально - техническое обеспечение, парк военной техники, пополнение запасов, система мониторинга, продление назначенных показателей, модульный принцип, закупка, ремонт, оснащение.

OPINION ABOUT THE LOGISTICS DEVELOPMENT OF AIR FORCES IN ARMED FORCES OF UKRAINE

A.B. Kotov, A.N. Gurin, S.M. Novichonok

The result of warfare, largely depends on the quality of logistical support. The main directions of the logistical support of the leading nations of the world and reveals ways development of logistics Air Force of Ukraine, including of possible directions of development military equipment of logistical support units. The benefits of new approaches to build the park of mobile equipment in a modular concept. The modern views on ways to improve logistics Air Force of Ukraine.

Keywords: logistics, military equipment, resupply, monitoring system, renewal of designated indicators, modular concept, acquisition, repair, supply/